Uppkast að greinum eftir Bjarna Benediktsson og Jónas Haraldz

Bjarni Benediktsson – Stjórnmál – Efnahagsmál – Forsætisráðherra – Greinar

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmálamaðurinn
Askja 2-33, Örk 6

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Uppkast J. H. og J. N.

Meginstefnan er enn hin sama og verið hefur og lýst var í upphafi síðasta þings, að tryggja heilbrigðan grundvöll efnahagslífsins svo að framleiðsla aukist sem örast, atvinna haldist almenn og örugg og lífskjör geti farið batnandi. Á undanförnum árum hefur náðst mikill árangur í þessu efni. Framleiðsla hefur aukizt örar en í nágrannalöndunum. Í viðbót við þetta hefur landið notið góðs af verulegum verðhækkunum á helztu útflutningsafurðum sínum. Atvinna hefur verið mikil. Lífskjör hafa batnað til fulls samræmis við aukningu þjóðartekna og hafa allar stéttir tekið þátt í þeim bata. Samhliða því, sem framleiðsla hefur aukizt og lífskjör batnað örar en víðasthvar annars staðar, hefur verðlag og kaupgjald hér á landi hækkað mikið og meira en í nágrannalöndunum. Þessi verðbólguþróun hefur að nokkru verið afleiðing hinnar miklu framleiðsluaukningar og verðhækkunar á útflutningsafurðum landsins. Á hinn bóginn hefur verðhækkun útflutningsafurða og framleiðniaukning í sjávarútvegi skapað skilyrði fyrir því, að ~~verðbólga væri hér~~ framleiðslukostnaður ykist hér meira en í nágrannalöndunum án þess að erfiðleikar sköpuðust í greiðsluviðskiptum við önnur lönd. Þessi viðhorf hafa mjög breytzt á þessu ári. Á undanförnum mánuðum hefur verðlag erlendis á flestum þýðingarmestu afurðum landsmanna tekið að lækka, á sumum mjög mikið. Ekkert verður um það fullyrt að svo stöddu, hversu mikið þetta verðfall muni verða né hversu lengi það muni standa. Sökum þess, að kaupgjald og annar framleiðslukostnaður hér innanlands hafði áður fylgt fast í kjölfar hinna erlendu verðhækkana

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

og lífskjör manna batnað að sama skapi, hlaut verðfallið fljótlega að skapa alvarlega erfiðleika hjá útflutningsatvinnuvegunum, og er þeirra erfiðleika nú þegar tekið að gæta. Þau nýju viðhorf í efnahagsmálum, sem þannig hafa skapazt, hafa verið ýtarlega rædd á fundum hins nýstofnaða Hagráðs í ágústmánuði s.l. á grundvelli skýrslu, er Efnahagsstofnunin samkvæmt lögum lagði fyrir ráðið.

Það er skoðun ríkisstjórnarinnar, að brýna nauðsyn beri nú til þess, að framleiðslukostnaður hér á landi hækki ekki meira en orðið er. Aðeins með því móti getur útflutningsatvinnuvegunum skapazt aðstaða til að mæta þeim alvarlegu örðugleikum, sem nú steðja að, og aðeins með því móti er hægt að tryggja það, að full atvinna haldist, að framleiðsla geti haldið áfram að aukast og lífskjör að batna, ~~þegar~~ [eftir því sem] ytri aðstæður leyfa ~~það á nýjan leik~~. Það er fyrsta skilyrðið til þess að framleiðslukostnaður hækki ekki meir en orðið er, að hvers konar verðhækkanir innanlands stöðvist, og jafnvel að til nokkurrar verðlækkunar komi. Í því skyni ákvað ríkisstjórnin að greiða niður verðhækkanir þær, sem verða á búvöru samkvæmt samkomulagi um þau efni nú fyrir skemmstu. Víðtækari ráðstafanir til þess að ná þessu marki eru þó nauðsynlegar. Ríkisstjórnin mun hafa samráð um slíkar ráðstafanir við stéttarfélög verkalýðs og vinnuveitenda og leggja tillögur um þær fyrir Alþingi eins fljótt og tök reynast á.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

101

hvort þeir vegna mannfjölda og efnahags geti af eigin ramleik haldið uppi viðhlítandi vörnum. Ef þeir treysta sér ekki til þess, þá verða þeir að gera það með samningum við aðra.

Tvennt vil ég taka skýrt fram:

Fært aftur

Fjárhags-vinningurinn veldur engu um þátttöku Íslendinga í Atlantshafsbandalaginu né um samþykki þeirra á dvöl liðs Bandaríkjanna á Íslandi. ~~[illegible]~~ Þeir tímar hafa raunar verið, að verulega hefur munað um tekjur af varnarliðinu, en þeir eru nú löngu liðnir og á s.l. ári voru þær einungis 1,5% þjóðartekna og í þjóðfélagi, sem býr við svo miklar sveiflur sem hið íslenska munar það ekki miklu.

Fært fram

Bandaríkin hafa aldrei leitast við að láta kenna munar á styrkleika og afli í samningunum um þessi

11

viðkvæmar mál. Þau hafa aldrei
Farist fram: gjört þess, að ótvírætt væri að
tveir jafnréttháir samnings-
aðilar ættust við.

Eins og sagt hefur verið, þá
er aðalútflutningur okkar
fiskafurðir. Árið 1965
skiptist útflutningurinn
~~Hver mikið?~~ svo, að 38,5 % fór til
Efta-landa, 20 % til
EEC-landa, 16,5 % til
U.S.A. 11,4 % til Austur-
Evrópu-landa.

Innflutningur var með
sama móti: þessi:
~~Ræða upp skiftingu~~ ~~Frá~~ Efta-löndum 36%, ~~frá~~ EEC-löndum
~~10%, til~~ 21,6%, ~~frá~~ USA 13%
og ~~frá~~ Austur-Evrópulöndum 15,9%.

Sérstaklega er vekjandi
athygli á því, að viðskifti
okkar við hin Norðurlöndin
voru okkur óhagstæð um
~~Hver mikið?~~ 277 millj. kr. Af þessum
löndum voru viðskiftin
við Svíþjóð eina okkur
óhagstæð um 81,1 millj. kr. Þeirra
á þessa heildar-niðurstöðu
er lítið þykir okkur

ð sanngjarnt, að annað skuli við Íslendinga. Lengi um bolta-leika á Norðurlöndum, sem sára-litla þýðingu geta haft fyrir þau. En Íslending-um veitir ekki af öllum til að gera atvinnulíf sitt fjölþættara.

~~Af ofanskráðu að framan er ljóst, að Íslendingar hafa sagt] þess vegna~~ ᵛ segja þess ~~hve lítið við erum fiski-veiðunum var~~ [okkur mjög mikilsvert] hin aukna friðun fiskimiðanna, sem fékkst með útfærslu landhelg-innar 1950, 1952, 1958 og 1961 (samningum við Breta um lausn fiskveiðideilunnar með nýjum grunnlínum), þar sem ~~[illegible]~~ fiskveiðilögsaga er nú viðurkend 12 sjómílur. ~~[illegible] Íslendinga greindi~~ Þetta er þó ekki lokamark, því að við teljum, að ~~[illegible]~~ friðunarráðstafanir þurfi einnig að gera utan 12 mílna og þá eðlilegast að miðað verði við, að fiskveiðiréttindi á land-

grunninum tilheyri strandríkinu. Við teljum að alþjóðalög beri að veita viðurkenningu á þvílíkum rétti.

Af yfirlitinu að framan er ljóst, að Íslendingar eru mjög háðir viðskiftum við EFTA-löndin og einnig EEC. Vegna hinna pólitísku skilyrða, sem eru þáttur EEC, kemur full aðild í því trauðlega til greina, þó að einhvers-konar aðild eða viðskiftasamningar við það kunni að verða óhjákvæmilegir á seinni stigum. Um EFTA gegnir öðru máli, en þar sem sjávarframleiðsla nýtur lítillar verndar skv. reglum þess en íslenskum iðnaði mundi skapast örðugleikar a.m.k. í bili hefur enn ekki í alvöru reynt á um þátttöku, þótt málið sé til stöðugrar athugunar og örðugleikar við að standa utan við fari vaxandi. Í viðræðunum, sem nú fara

fram innan GATT um tolla-lækkanir (Kennedy-round) taka Íslendingar þátt af fullum áhuga.

Það gefur auga leið, að fæstir Íslendingar ímynda sér að þeir geti orðið nokkur forystu-þjóð í alþjóðamálum. Til þess skortir okkur allan styrk. Engu að síður tökum við heilshugar þátt í starfi Sameinuðu þjóðanna og þá ekki síður samstarfi Norðurlanda-þjóða í Nordisk råd, því að norræn þjóð erum við og viljum vera.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur